

1. melléklet az 1068/2012. (III.20.) Korm. határozathoz

Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012-2020

Tartalomjegyzék

I. HELYZETELEMZÉS _____

1. Az önkéntesség meghatározása _____
2. Az önkéntesség hazai történetének áttekintése napjainkig _____
3. Az Önkéntesség Európai Éve Magyarországon _____
4. A magyar önkéntesség európai viszonyításban _____
5. Az önkéntességről számokban (1993-2010) _____

II. SWOT ANALÍZIS _____

III. A NEMZETI ÖNKÉNTES STRATÉGIA ÁLTALÁNOS CÉLJAI _____

1. Az önkéntesség kultúrájának fejlesztése és attitűdfejlesztés _____
2. Speciális célcsoportok bevonásának támogatása _____
3. A hátrányos helyzetű csoportok integrációjának elősegítése, a társadalmi kohéziót erősítő önkéntesség fejlesztése _____

IV. A NEMZETI ÖNKÉNTES STRATÉGIA HORIZONTÁLIS CÉLKITŰZÉSEI PRIORITÁSONKÉNT

1. Az önkéntességre nevelő, ösztönző rendszer kialakítása _____
2. Az önkéntesek felkészültségének fejlesztése _____
3. Fogadó szervezetek és intézmények bekapcsolása _____
4. Önkéntességet támogató jogszabályi környezet kialakítása _____
5. Támogató infrastruktúra fejlesztése _____
6. Szektorok együttműködésének támogatása _____
7. Adatok gyűjtése, kutatás (naprakészség biztosítása) _____
8. Önkéntesség presztízsének emelése _____

V. AZ EREDMÉNYEK MÉRÉSE _____

I. HELYZETELEMZÉS

1. Az önkéntesség meghatározása

Az önkéntesség olyan tevékenység, amelyet a személy szabad akaratából, egyéni választása és motivációja alapján, a pénzügyi haszonszerzés szándéka nélkül végez más személy, személyek vagy a közösség javát szolgálva.

Sajátos értékeket hordoz magában, amely megkülönbözteti a fizetett munkától. Önmagában jó és értékes, egy mód, mellyel képessé tehetjük a társadalom tagjait, hogy aktív szerepet vállaljanak mind tágabb földrajzi, mind szűkebb érdekközösségekben, mely egyidejűleg hasznos a támogatásra szorulóknak és az önkéntes munkát végzőknek is. Az önkéntesség az egyik eszköze az esélyegyenlőség fejlesztésének, hozzájárul a szegénység, a kirekesztődés csökkentéséhez és a foglalkoztatottság növeléséhez, segíthet a munkanélküliek munkaerőpiacra történő visszatéréséhez, de nem helyettesítheti a fizetett munkaerőt.

Klasszikus értelemben véve az önkéntesség a közösségi gondoskodás, a társadalmi szolidaritás – s ezen belül a karitatív tevékenység – az emberiség fejlődésének alapértékei közé tartozik. Az önkéntességben juthat kifejezésre az állampolgári elkötelezettség és felelősségvállalás összetársadalmi „rehabilitációja” mindazokért, akik a segítségnyújtás érintettjei. Ebből következik, hogy az önkéntes tevékenységvégzés olyan humán erőforrás, amely egyrészt hozzájárul társadalmunk erkölcsi, szociális, kulturális fejlődéséhez, másrészt a gazdaság – nemzeti jövedelemben mérhető – erősödéséhez.

Az önkéntesség fogalmának meghatározása mellett azonban szükséges kiemelni annak tartalmi elkülönülését a közösségi szolgálat, szakmai gyakorlat és a foglalkoztatást helyettesítő támogatás igazolása kapcsán megvalósított tevékenységtől. A különbségek kapcsán a legfontosabb elem a motiváció, a tevékenység végzésére vonatkozó belső indíttatás kiemelése, hiszen az önkéntes tevékenység a személy szabad akaratából valósul meg, nincsen semmilyen külső kényszerhez kötve és végzéséért sem várható el semmilyen anyagi előny vagy ellenszolgáltatás.

A közösségi szolgálat kiindulópontnak, bevezető lépésnek tekinthető a valódi önkéntes tevékenység végzésének irányába, melynek szerepét nem szabad alábecsülni. Jelen stratégia fel kívánja hívni a figyelmet, hogy a közösségi szolgálatot a középfokú oktatási intézményekben koordináló pedagógusoknak, mentoroknak, szociális szakembereknek ismerniük kell a két fogalom és tevékenység közötti különbséget és erre a környezetük figyelmét is fel kell, hogy hívják. Mindemellett közös eleme a közösségi szolgálat és önkéntesség fogalmának, hogy mind a két tevékenység általában közhasznú célt szolgál, általa mind a tevékenységet végző személy, mind a környezete többé és értékesebbé válik, hiszen végzésével mindenki olyan értékek birtokába jut, amelyek megerősíthetik a közösségi elköteleződés és felelősségvállalás tudatát, illetve mindezek mellett a későbbi élethelyzetekben vagy munkakeresésben fontos előnyöket biztosíthat.

A különféle szakmai gyakorlatot végzők motivációi is eltérhetnek az önkéntesektől, ugyanis a gyakornoki programok jellemzően az egyén professzionális tapasztalatszerzését hivatottak előmozdítani, így őket sem tarthatjuk a klasszikus értelemben vett önkénteseknek.

Kiemelendő, hogy a különböző jogszabályi előírásoknak megfelelően végzett, a közjó előmozdítását szolgáló tevékenységek nem tekinthetők és nevezhetők önkéntes tevékenységnek. Erre a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény 2. § b) pontja külön kitér. Ezért fontos, hogy az állam által kezdeményezett különböző jogszabályi előírásokon alapuló állampolgári tevékenységek (pl. foglalkoztatást helyettesítő támogatás jogosultsághoz szükséges tevékenység, büntetés végrehajtás kapcsán végzett tevékenység) ne legyenek összekeverhetőek a szabadon vállalt önkéntes tevékenységekkel.

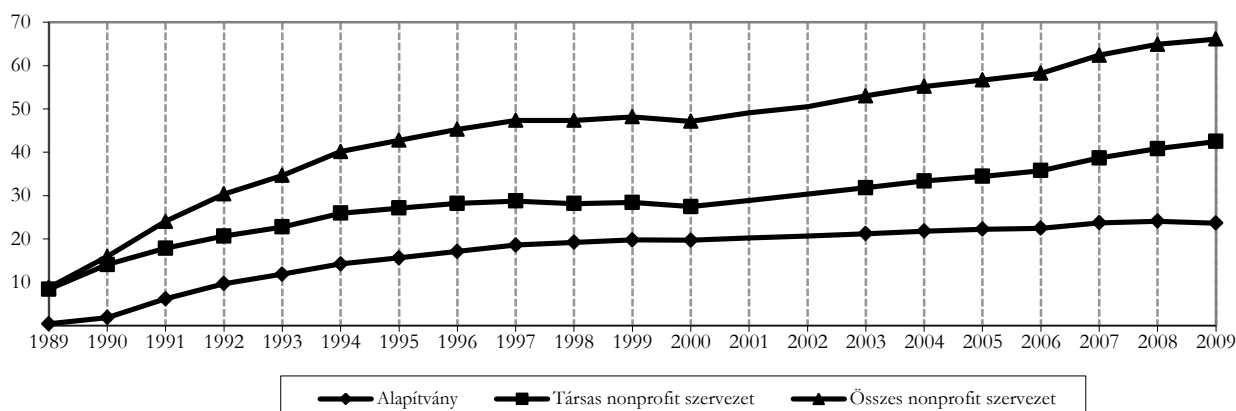
Jelen dokumentum – más szakirodalmakhoz hasonlóan - szintén fel kívánja hívni a figyelmet az önkéntes munka és az önkéntes tevékenység megnevezésének különbségére, hiszen fontos tisztázni, hogy az önkéntesség nem tekinthető munkának a szó hagyományos értelmében, hiszen a munka olyan szerződéses tevékenység, amelyért mindenképpen fizetség jár. Az önkéntes tevékenység a közösségért, társadalomért végzett fejlesztő, értékteremtő cselekedetként fogható fel.

2. Az önkéntesség hazai történetének áttekintése napjainkig

Magyarországon Európa gazdasági fejlődéséhez és az új társadalmi szerveződésekhez képest megkétszerezve jelentkezték az önkéntes segítség módjai. Kialakulási formái a XIX. század közepéig szinte kizárólag az egyház karitatív tevékenységére korlátozódtak. A magyar állam 1867-től alkotta meg a szegénygondozás szabályozását, nagymértékben kihasználva továbbra is az egyház, a civil szervezetek és a nemes, nagylelkű, anyagi eszközökkel bíró polgárság önként vállalt segítő munkáját. Az önkéntes segítő munka magyarországi fejlődéstörténetében, szervezett formáinak elterjedésében jelentős szerepet játszottak a XX. század első évtizedeiben – az egyház szervezésében – fokozatosan bevezetett segítségi rendszerek. A két világháború között az önzetlen és ellenszolgáltatás nélküli munkavégzésre, valamint a szociális ellátórendszer működtetésére továbbra is az egyházak, a magánszemélyek és civil szervezetek dominanciája volt meghatározó. 1945-től az állam egyre több szociális feladatot vállalt fel, ezzel is háttérbe szorítva a magánszemélyek, a polgári karitatív szerveződések és az egyházak ilyen irányú tevékenységét. A szocialista korszak évtizedeiben kizárólag az állam gondoskodhatott a szociális biztonság megteremtéséről.

A rendszerváltást megelőzően az önkéntesség és a társadalmi munka fogalma nem vált el oly élesen egymástól, mint napjainkban. Az önkéntes tevékenység fogalmához a társadalom többsége számára a régi rendszerben bevezetett ingyenmunka kapcsolódott. A modern önkéntes mozgalom a rendszerváltozással kezdődött, majd az azt követő években folyamatos a civil szervezetek számának, és a hozzájuk köthető önkéntesek számának növekedése. De ennek velejárója az önkéntesek és a közösségi kezdeményezők egyfajta elszigetelése, amelynek következményeként a kilencvenes évek közepéig rendszertelen és szervezetlen formájú tevékenységek jellemzőek az önkéntesség területén. Az évtized közepén – a nonprofit szektor elismerésére törekedve – megszületett az 1997. évi CLVI. törvény a közhasznú szervezetekről, továbbá az úgynevezett „1%-os törvény”, azaz az 1996. évi CXXVI. törvény, amely alapján a közhasznú tevékenységet folytató szervezetek részesülhetnek az adózók által befizetett adó 1%-ából.

1. ábra: A civil szervezetek számának alakulása Magyarországon 1989-2009 (Forrás: KSH)¹



1998-től, a civil szektor erősítése érdekében, a központi közigazgatásban külön főosztály (Miniszterelnöki Hivatal – Civil Kapcsolatok Főosztály) kezdett el foglalkozni a területtel jelezvén ezzel a kormány szándékát, miszerint a civil szektor fontos és hangsúlyos részét képezi a kormányzati politikának.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (továbbiakban: ENSZ) által kezdeményezett Önkéntesek Nemzetközi Éve 2001-ben szintén fontos kezdeményezésnek bizonyult a hazai helyzet alakulásában. A magyarországi „Önkéntesek Nemzetközi Éve 2001” szervezését 2000 szeptemberében az Egészségügyi Minisztérium egy egyeztető fórum megrendezésével kezdte meg. A fórumon 7 minisztérium, 70 civil és egyházi szervezet vett részt, akik egyeztetették elképzeléseiket az önkéntesség hazai fejlesztésének lehetőségeiről, a nemzetközi évvel kapcsolatos teendőkről. Az ENSZ az Önkéntesek Nemzetközi Éve alkalmából kibocsátott egy dekrétumot is az önkéntesség alapvető kritériumait és jellemzőit illetően. E dokumentum alapján az önkéntes tevékenység jellemzői:

- a személy belső indíttatásából, szabad akaratából végzett tevékenység, tehát a nem-kötelező elv esszenciális feltétel;
- az önkéntes munkát nem anyagi ellenszolgáltatásért végzik, de a kiadások megtérítése, vagy jelképes fizetség megengedhető. A tevékenységet elsősorban nem a pénz vagy a megélhetés biztosítása motiválja;

¹ A 2001, 2002-es adatfelvételek során alkalmazott eltérő módszer miatt az adatok összehasonlítása csak korlátozottan lehetséges.

- más személy vagy a társadalom hasznára irányul – azaz a tevékenység valamilyen közjószág előállítását szolgálja. Ugyanakkor köztudott, hogy az önkéntesség jelentős haszonnal jár az önkéntes személyére nézve is.
- szűk családi és baráti körön kívül végzett tevékenység.

Az önkéntesség országos szintű népszerűsítésének munkájába 2001-től komoly támogatások biztosításával bekapcsolódott a kormány is, amelynek hatására növekedett az önkéntesség társadalmi elismertsége. Az Önkéntesek Nemzetközi Éve a Szociális és Családügyi Minisztérium konferenciájával zárult 2001. december 5-én a Millenárison, melynek fővédnöke Dr. Mádl Ferenc Köztársasági Elnök Úr volt. „Az önkéntesség, mint a társadalmi kirekesztődés elleni küzdelem fontos eszköze” című konferencián a tárca vezetője elismeréseket adott át olyan civil szervezeteknek és magánszemélyeknek, akik önkéntes tevékenységükkel sokat tettek az elesett emberekért.

2002 áprilisában a dán szociális minisztérium meghívására minisztériumi delegáció tanulmányozhatta az önkéntes tevékenységet és a dán kormányzat törekvéseit, továbbá tapasztalatokat gyűjthetett az önkéntes tevékenység gyakorlatáról.

A nemzetközi évet követő időszak legjelentősebb fejleménye a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény (továbbiakban: Köt.) megszületése volt, amely intézményesítette az önkéntességet és célja, hogy a közérdekű önkéntes tevékenységet mint jogviszonyt szabályozza és intézményesítse a magyar jogrendszerben. Közérdekű önkéntes tevékenységen egy adott fogadó szervezetnél a törvényben meghatározott tevékenységi körben – ellenszolgáltatás nélkül – végzett munkát értjük. Egyéb önkéntes tevékenység a törvény hatályaán kívül is végezhető, szervezhető, ám a törvényben meghatározott juttatásokat a fogadó szervezet csak akkor nyújthatja járulégmentesen – az önkéntes számára pedig adómentes módon –, ha bejelentkezik a törvény hatálya alá, vagyis a közérdekű önkénteseket fogadó szervezetek nyilvántartásába. A törvény alapvető fontossággal bír az önkéntesség hazai fejlesztésében, a szabályzásnak köszönhetően az önkéntesség megkerülhetetlen témává vált. Mára azonban szükséges a törvényt felülvizsgálni és a törvényben részletezett, fogadó szervezetekre és önkéntesekre vonatkozó fogalmi, tartalmi elemeket az elmúlt 6 év tapasztalatainak megfelelően átgondolni és esetlegesen bővíteni.

Az önkéntesség hazai erősödésének elengedhetetlen feltétele volt, a helyi társadalom által elfogadott és támogatott, elsősorban az önkéntesség helyi szintű fejlesztésére koncentráló szolgáltató-fejlesztő szervezeti kör kialakítása és megerősítése. Ennek alapján került meghirdetésre a „TÁMOP 5.5.2/09/01 A komponens” konstrukció, amelynek keretében létrejött az önkéntesség országos centruma, amely a területi szakmai háttérnek szolgáltatóként, illetve a megyei centrumok koordinálásáért felelős. A fenti konstrukció folytatásaként a „B komponens” által létrejöttek azok az országos lefedettségét biztosító önkéntes centrumok megyénként, amelyek a helyi sajátosságok és igények figyelembe vételével szakmai programokat valósítanak meg az önkéntesség területén. A konstrukció alapján felállt centrumokkal megteremtődött a hazai önkéntesség infrastrukturális alapja, amely működésével információkat juttat el az önkéntességről a társadalom felé és megteremti annak lehetőségét, hogy az önkéntes tevékenységekbe bárki bekapcsolódhasson. A megyei centrumok felállításával napjainkra érezhetően erősödött az önkéntesség elismertsége a társadalomban, nőtt a média érdeklődése a szakterület iránt és minden eddiginél több emberhez jutott el az önkéntesség pozitív üzenete.

Az önkéntes központ, illetve a megyei centrumok felállításával azonban nem ért véget az önkéntesség hazai támogatása. A TÁMOP 5.5.2-09/1, a TÁMOP 5.5.2-09/2, a TÁMOP 5.5.2-09/3 valamint a TÁMOP 5.5.2-10/4 konstrukciók folytatásaként 2011-ben megjelent a TÁMOP 5.5.2-11/1 és 11/2 „Az önkéntesség elterjesztése” című pályázat, amely kiírás célja a felnőtt lakosság önkéntességre való hajlandóságának növelése, az önkéntes tevékenység általános társadalmi megbecsültségének emelése és ezzel együtt az önkéntesség helyi/területi szintű népszerűsítése. A pályázat továbbá lehetőséget kínál, hogy az alulról jövő helyi kezdeményezések is kapjanak támogatást, és ezáltal minél több jó példa megvalósulásával a felnőtt lakosság minél szélesebb köre ismerje meg önkéntesként, vagy az önkéntes program által nyújtott szolgáltatás kedvezményezettjeként az önkéntesség hasznosságát. A konstrukció keretében felállításra kerülnek az Önkéntes Pontok, amelyek lehetőséget kínálnak arra, hogy a megyeközponttól távolabb eső térségekben élő személyek is megismerkedjenek az önkéntességgel, a kínált lehetőségekkel. Mindezek alapján összegezhető, hogy Magyarországon 2009 óta, minden eddiginél több, közel 1.5 Mrd Ft hazai és uniós forrás állt/áll rendelkezésre az önkéntesség fejlesztésére.

3. Az Önkéntesség Európai Éve Magyarországon

Az Európai Tanács 2010/37/EK számú határozata alapján, a 2011-es tematikus évet az önkéntesség témájának szenteli az Unió. A 2011-es dátum szimbolikus jelentőséggel bír, hiszen 2001. az önkéntesség nemzetközi éve volt, az európai intézmények pedig – a nemzetközi év tizedik évfordulóján – ismételten szeretnék felhívni a figyelmet erre az Európa szerte milliókat megmozgató tevékenységre. Az európai év Magyarország számára is lehetőséget teremt arra, hogy egyrészt összegyűjtse és bemutassa eddigi – nemzetközi szinten is példaértékű – jó gyakorlatait az önkéntesség terén, másrészt minél szélesebb körben, minél több társadalmi réteget megszólítva tudatosítsa az emberekben az önkéntes tevékenységek és az aktív állampolgárság pozitív következményeit.

2011 során rengeteg fellépés és projekt került előtérbe és valósult meg európai szinten. Az Európai Turné keretében az önkéntesek egy éven keresztül járták az Unió tagországait, és körutazásuk minden egyes állomásán népszerűsítették munkájukat, valamint kapcsolatot teremtettek a politikai döntéshozókkal és a nyilvánossággal. A Turnét az Európai Staféta egészítette ki: 27 önkéntes „közvetítő” riporter kísérte nyomon 54 önkéntes szervezet munkáját, és készített audio-, video-, illetve írott riportokat.

Az Európai Unió Tanácsának soros elnöksége során a magyar kormány is kiemelt figyelmet szánt az önkéntességnek, mert az év Magyarország számára is nagy esélyt jelentett, hogy összegyűjtjük és bemutassuk eddigi jó gyakorlatainkat.

A minél szélesebb társadalmi rétegek elérését segítette pozitív megítélésű hazai hírességek bevonása: három közismert személyiség nagykövetként végzett jószolgálati munkát 2011 során. Miklósa Erika, Feké Pál és Vajda Attila – az Önkéntesség Éve magyarországi nagykövetei – személyes szerepvállalásukkal felhívták a figyelmet az önkéntes tevékenység kiemelkedő jelentőségére és közvetítették az Európai Év üzeneteit. Ennek érdekében vállalták, hogy az év során részt vettek néhány – általuk kiválasztott – eseményen. Bemutatásukra és munkájuk megkezdésére a nyitó alkalmával került sor.

Az év kiemelt eseményei:

- **Hivatalos európai megnyitó és Önkéntes Turné:** A nemzetközi Turné második állomása Magyarország volt (2011. január 8-14. Millenáris Teátrum, Budapest). A hét napos program szorosan illeszkedett az Európai Év január 8-i hivatalos nyitóprogramjához. A megnyitó sajtóeseményt egy nyitókonferencia követte délután az Alliance európai civil ernyőszervezettel közös szervezésben. A rendezvény tematikus napok révén mutatta be a magyarországi önkéntesség sokszínűségét. Megjelent többek között például az ifjúság, a sport, a kultúra, a vállalati önkéntesség és a környezetvédelem is.
- **TeSzedd! Önkéntesen a tiszta Magyarországért:** 2011. május 21-én a szervezők az Önkéntesség Európai Évének keretein belül, Magyarország eddigi legnagyobb hulladékgyűjtő akciójával kívánták felhívni a figyelmet az önkéntes tevékenység és a környezettudatos viselkedés fontosságára. A kezdeményezés során 1500 helyszínen több, mint 160 ezer önkéntes tett aktívan környezetet rendbetételéért.
- **Önkéntesek Hete:** Az önkéntesség elismertségét erősítő, az ország különböző helyszínein 2011. június 4-12. között megrendezett program. A hét során konkrét kezdeményezéseken keresztül kerültek bemutatásra az önkéntes munka lehetőségei, arra ösztönözve a lakosságot, hogy aktívan kapcsolódjanak be és végezzenek maguk is önkéntes tevékenységeket.
- **Önkéntes Roadshow:** 2011. július 8. és november 13. között az európai Turnéhoz hasonló országos roadshow indult. A helyi eseményekhez és (kulturális, zenei, gasztronómiai, ifjúsági, vagy folklór) fesztiválokhoz kapcsolódó állomások célja az volt, hogy az egyes megyékben is lehetőség nyíljon a személyek és szervezetek bevonására, tájékoztatására.
- **Ünnepélyes záró és sajtótájékoztató:** Az önkéntesek nemzetközi napján megrendezett záró rendezvény keretében sor került az év hazai tapasztalatainak megosztására és a legjobb gyakorlatok bemutatására. Ekkor került sor az iskolai önkéntességet bemutató pályázat díjátadójára is.
- **Középiskoláknak meghirdetett Társadalmi Szolidaritás program (TÁRS):** A pályázati úton induló közösségi szolgálat lényege, hogy 15-18 éves diákok pedagógus és civil szakemberek segédletével, illetőleg irányítása mellett egyénileg vagy csoportosan 30 óra az önkéntességhez is kapcsolható társadalmi szolidaritást erősítő szociális, környezetvédelmi tevékenységet vállaltak, és teljesítettek a tanórán kívüli foglalkozás keretében.

A Magyar Kormány teljes elköteleződéssel odaállt az Európai Unió kezdeményezése mellé; a tematikus év során európai, országos és helyi szinten is népszerűsítette, szervezte, bátorította, támogatta az aktív állampolgárságot elősegítő önkéntes tevékenységeket. Számos olyan – jogszabályi, stratégiai szintű, adminisztrációs, köznevelési – keret került kidolgozásra az elmúlt évben, melyek hatékonyabbá, láthatóbbá, elérhetőbbé teszik az önkéntességet.

Az Önkéntesség Évének hazai megvalósulása EU-szinten is tartalmas volt: A nemzetközi egyeztetéseken, beszámolókon egyértelműen kiderült, hogy a többi tagországhoz képest **Magyarországon kiemelkedően sok önkéntességhez kapcsolódó program** valósult meg a tematikus év során. A megszólítottak széles köre miatt az Önkéntesség Európai Éve magyar emberek millióinak tudott újat, értékeset nyújtani.



Az Önkéntesség Év sikeres volt...



Az év eseményeinek megítélése nagyon pozitív volt: számos elismerő visszajelzés érkezett mind magyarországi, mind nemzetközi viszonylatban. A média hírértéknek tartotta a témát, sőt pozitív történéseket mutatott be. Az önkéntes munkát végző civil szervezetek felbátorodtak, elkezdték magukat „megmutatni” a nyilvánosságnak. Az év kapcsán készült felmérések alapján megvan Magyarországon a nyitottság és kreativitás, igény és szervezőkészség, hogy vagy jelenlegi élethelyzetünkben, vagy a későbbiekben önkéntesként tevékenykedjünk

Közös felelősségünk, hogy az év sikereit és lendületét kihasználva hosszú távon is hatása legyen az európai év keretében végzett munkánknak – azaz, hogy az önkéntesség követendő példává és értékévé váljon.

4. A magyar önkéntesség európai viszonyításban

Az önkéntes tevékenység hagyománya Magyarországon hosszú múltra tekint vissza. Az önkéntesség kultúrája a két világháború közötti időszakban is számottevő volt. Az utána következő időszak kötelező, vagy nem kötelező, de elvárt, ideológiai átírozott ingyenmunkája (pl. kommunista szombat) teljesen más irányba vitte az önkéntes tevékenységek megítélését.

A közép- és kelet-európai volt szocialista országok ugyanakkor jó példái annak, hogy az önkéntességet milyen jelentős mértékben befolyásolják politikai és társadalmi hagyományok. A kommunista örökség kedvezőtlen alapot teremtett az önkéntesség kultúrájának kifejlődése szempontjából, s ez a rendszerváltást követően is éreztette hatását. A társadalmi és humanitárius feladatok önkéntes végzése, a demokráciák egyik komoly ereje, amely összefügg a helyi kezdeményezésekkel is, ezért számos nyugat-európai országban az önkéntesség elősegítése, szervezése állami törekvés.

Magyarország európai uniós csatlakozását követően kedvező fordulat következett, nőtt az önkéntes és a jótékonyági tevékenységben résztvevők száma. Az önkéntesség GDP-hez mért hozzájárulása tekintetében azonban Magyarország az EU átlagában foglal helyet a maga kevesebb, mint 1%-os hozzájárulásával, szemben Finnország, Dánia vagy Ausztria 3-5%-ával.²

Átlagban az Európai Unió 15 év feletti lakosságának 22-23% kapcsolódik be önkéntes tevékenységekbe, de ezzel együtt megállapítható, hogy az európai és nemzetközi kutatások általában magasabb arányokat mutatnak ki, mint az egyes nemzeti tanulmányok.³ Az önkéntesség területén az egyes országok eltérően fejlődtek, de összességében az elmúlt 10 évben az önkéntesek száma folyamatosan növekszik. Számos országban a 2008-as gazdasági válság nagy hatással volt az önkéntességre és több olyan ország is van, ahol ez az önkéntességben való részvételt még inkább növelte (pl. Hollandia, Írország), más területeken (pl. Olaszország, Lettország, Litvánia, Észtország) a válság visszaesést hozott az önkéntességben is.

Jelentős eltérés figyelhető meg az önkéntesek korcsoportos megoszlását illetően, hiszen amíg Magyarországon jellemzően felnőttek (30-50 éves kor) vesznek részt az önkéntes tevékenységekben⁴ – és ezzel együtt a fiatalok, illetve idősek kisebb arányt képviselnek –, addig Nyugat-Európa több országában már a kiegyensúlyozott korcsoport eloszlás a jellemző, amely egyfajta egyensúlyra és élethosszig tartó önkéntességre enged következtetni.

2. ábra: Önkéntesek nemek szerinti megoszlása az Európai Unióban⁵

Tendencia	Országok
Női önkéntesek nagyobb száma	Bulgária, Csehország, Málta, Szlovákia, Egyesült Királyság (Anglia, Észak Írország, Skócia)
Férfi önkéntesek nagyobb száma	Ausztria, Belgium, Dánia, Franciaország, Németország, Magyarország , Olaszország, Luxemburg, Portugália, Szlovénia, Svédország
Egyenlő részvétel férfiak és nők között	Ciprus, Észtország, Finnország, Írország, Litvánia, Hollandia, Lengyelország, Románia
Nincs vagy ellentétes információ	Görögország, Lettország, Spanyolország

3. ábra: Az önkéntesek kor szerinti megoszlása az Európai Unió tagállamaiban⁶

Tendencia	Országok
Fiatal emberek és fiatal felnőttek legaktívabbak az önkéntességben (15-30 év)	Bulgária, Csehország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Románia, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország
Felnőttek a legaktívabbak (30-50 év)	Belgium, Ciprus, Dánia, Észtország, Finnország, Magyarország , Portugália, Svédország
Önkéntesség viszonylag magas szintje minden korcsoporton keresztül	Ausztria, Franciaország, Németország, Írország, Olaszország, Hollandia, Egyesült Királyság
Idősebb emberek növekvő részvétele	Románia, Szlovénia, Spanyolország, Svédország, Belgium

Többségben vannak azok az országok, ahol több férfi vesz részt önkéntes tevékenységben, mint nő. Sokkal magasabb a férfiak aránya a sporthoz kötődő szervezetek munkájában, illetve programokban, míg szignifikánsan több nő vesz részt a szociális és egészségügyi területhez köthető önkéntes tevékenységekben.

A nemzeti tanulmányok 20 országban egybehangzóan megállapítják, hogy a magasabb iskolázottsággal rendelkezők szívesebben vesznek részt önkéntes tevékenységben (kivéve Olaszországot, ahol az önkéntesek jelentős része nem rendelkezik iskolai végzettséggel, vagy alacsony képzettségű).

² Az Európai Bizottság sajtóanyaga alapján, <http://europa.eu/volunteering/>

³ GHK (2010): *Volunteering in the European Union*, Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency, Final Report.

⁴ Központi Statisztikai Hivatal (2008): *Nonprofit szervezetek Magyarországon 2006*, Budapest.

⁵ GHK (2010), 69. p

⁶ Uo. 71. p

4. ábra: Lakossági részvétel önkéntes tevékenységben az Európai Unió tagállamaiban⁷

Részvételi arány	Nemzeti tanulmányok*	Eurobarométer (2006)	Európai Érték Tanulmány (1999/2000)
Nagyon magas (>40%)	Ausztria, Egyesült Királyság	Ausztria, Dánia, Finnország, Írország, Németország, Luxemburg, Svédország	Hollandia, Szlovákia, Svédország, Egyesült Királyság*
Magas (30-39%)	Dánia, Finnország, Luxemburg	Belgium, Csehország, Franciaország, Olaszország, Szlovákia, Szlovénia	Belgium, Csehország, Dánia, Finnország, Görögország, Luxemburg
Közepes (20-29%)	Észtország, Lettország, Franciaország	Ciprus, Észtország, Málta, Lettország, Egyesült Királyság	Ausztria, Franciaország, Németország, Írország, Olaszország, Lettország, Málta, Szlovénia
Viszonylag alacsony (10-19%)	Belgium, Ciprus, Málta, Csehország, Lengyelország, Portugália, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország	Bulgária, Görögország, Magyarország , Litvánia, Lengyelország, Portugália, Spanyolország	Észtország, Magyarország , Litvánia, Lengyelország, Portugália, Románia, Spanyolország
Alacsony (<10%)	Bulgária, Olaszország, Görögország, Litvánia	-	-

⁷ Czike Klára – Szabóné Ivánku Zsuzsanna (2010): *Online kutatás az önkéntességről a lakosság körében*, KAI Consulting Kft – Önkéntes Központ Alapítvány.

* GHK (2010), 65-66. p

*Magyarország nem szerepel ebben az összehasonlításban, mert eltérő adatokat találunk a formális önkéntesség esetében, illetve a formális és nem formális önkéntesség együttes vizsgálata során (aránya 40% a lakosságban)

Magyarországon jellemző, hogy az önkéntesség csak alkalmanként jelenik meg a társadalomban, a rendszeres önkénteskedők száma nem emelkedik, azaz sokan tevékenykednek, de aránylag ritkán, rendszertelenül és szervezeti kötődés nélkül.⁸ Ha ezt összevetjük a Nyugat-Európában általánosan tapasztalható helyzettel, ahol az önkéntesek többsége rendszeresen és szervezetekhez kötődően végez önkéntes tevékenységet, akkor egyértelműen látszik, hogy feladatunk ezen területek erősítése. Ezt leginkább a tudatosság erősítésével lehetne fejleszteni. Napjainkban ennek egyik kiemelt eszköze lehet az önkéntesség eszméjének az oktatás területén, illetve az oktatási rendszerbe történő tudatos, átgondolt szerepeltetése. Európai összehasonlításban is rendkívül jelentős szerep jut Magyarországon az egyházak részvételének, amelyet alátámasztanak azok az országos felmérések, melyek szerint az önkéntesek körében lényegesen magasabb a magukat vallásosnak vallók aránya, mint az ilyen munkát nem végzők tekintetében. Hasonló mértékű egyházi aktivitás, a régióban, Lengyelországban figyelhető meg, ahol – Magyarországhoz hasonlóan szintén – e téren erős a társadalmi kötődés az egyházakhoz.⁹

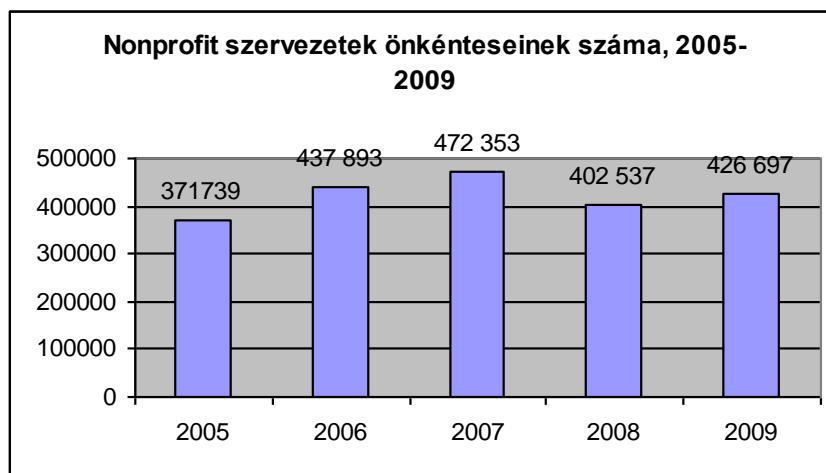
5. Az önkéntességről számokban (1993-2010)

Az adatok vizsgálata szempontjából mindenekelőtt fontos megjegyezni, hogy Magyarországon az elmúlt időszakban kevés átfogó kutatás készült az önkéntes tevékenység különböző vizsgálható szegmenseiről. A rendszerváltás óta eltelt időszakban három olyan kutatást lehet kiemelni, amelyek alapján vizsgálni lehet az önkéntesség helyzetét és szerepét hazánkban. A rendelkezésre álló adatok azonban a különböző mérési módszerek miatt nehezen összehasonlíthatóak, illetve nem minden tekintetben adnak pontos képet az elmúlt 21 év valódi eredményeiről, fejlődési irányairól.

Az utóbbi néhány évben nem készült nagy léptékű kutatás a hazai önkéntesség számokban mérhető eredményeiről, de a későbbiekben segítség lehet a megyei önkéntes centrumok által gyűjtött adatok rendszerezése. Frissebb adatokkal jelenleg az olyan kisebb kutatások szolgálnak, melyek közé sorolható a Kai Consulting Kft. 2010. évi „Online kutatás az önkéntességről a lakosság körében” című munkája.

Magyarországon a KSH 1995 óta gyűjt adatokat a nonprofit szervezetekhez kapcsolódó önkéntesek számáról a szervezetek önbevallása alapján, amely az önkéntesség szűkebb értelmezését jelenti. Ez a megközelítés csak a bejegyzett jogi státusszal rendelkező civil-nonprofit szervezetek önkénteseiről ad számot. Mérésük szerint az önkéntesek száma 1993 óta 300 000 és 500 000 fő között mozgott, visszaesés volt tapasztalható az ezredfordulót követő 3 évben, majd 2007-ben ismét emelkedett az önkéntesek száma 472 353 főre, amikor a 62 407 nonprofit szervezet 61%-a foglalkoztatott önkéntest. Az utóbbi 5 évben a szervezetekhez kötődő önkéntesek száma kiegyenlítődni látszik.

5. ábra: Önkéntesek száma 2005-2009¹⁰



A KSH-étól nagyban eltérő eredményekre vezetnek az Európai Érték Vizsgálat 2008-as adatai, amely a szakterület legfrissebb reprezentatív, átfogó felmérése. A kutatás alapján a vizsgált népesség 10,8%-a, 901 545 fő (közülük 472 624 férfi és 428 921 nő) végzett 2008-ban szervezetek számára önkéntes munkát. Az adatfelvétel és korábbi EVS (European Value Study) eredmények alapján megállapítható, hogy az önkéntesek aránya csökkent a népességben,

⁸Czike Klára – Kuti Éva (2006): *Önkéntesség, jótékonyosság, társadalmi integráció*, Nonprofit Kutatócsoport és Önkéntes Központ Alapítvány, Budapest.

⁹ 1993 KSH kutatás az önkéntes tevékenységekről ill. Czike Klára - Kuti Éva: *Lakossági adományozás és önkéntes munka* című vizsgálat, 2003-2006

¹⁰ A Központi Statisztikai Hivatal 2010-es kutatása alapján

hiszen 1991-ben még a 18 évnél idősebb népesség 16,4 százaléka, 1999-ben pedig 14,8 százaléka mondta azt, hogy végez önkéntes munkát.

Fontos összevetni a korábban említett három átfogó kutatásnak valamint a KSH adatgyűjtésének a főbb eredményeit, jellemzőit (lásd 3. ábra). Az 1993-ban, majd 2004-ben végzett reprezentatív kutatás a szervezeti önkéntesség mellett a magánszemélyek körében végzett önkéntes tevékenységet is vizsgálta.¹¹ Az 1993-as és 2004-es kutatás alapját az önkéntesség (leg)tágabb értelmezése jelentette, vagyis a családi és baráti körön belül vagy e körön kívül önkéntes tevékenységet végzőket tekinti összességében önkéntesnek, önkéntes munkának tekintve minden, a közvetlen hozzátartozókon kívüli segítést (természetbeni vagy pénzadományozást is).

6. ábra: A hazai önkéntes-vizsgálatok jellemzői az 1990-es évekből¹²

	1995-től Központi Statisztikai Hivatal	1993. Czakó et al.	2004. Czike-Kuti	2008. EVS
<i>az önkéntesség értelmezése minta</i>	legszűkebb csak a jogi formával rendelkező szervezetek önbevallása alapján	Tág magán- személyeknek és szervezeteknek önkéntes munkát végző 18 éven felüli népesség – véletlenszerű megkérdezés alapján	legtágabb magán-személyeknek és szervezeteknek önkéntes munkát végző 14 éven felüli népesség – véletlenszerű megkérdezés alapján	köztes jogi és nem jogi formával rendelkező szervezeteknek önkéntes munkát végző 18 éven felüli népesség – reprezentatív megkérdezés alapján
<i>Önkéntesek száma</i>	472 353 fő (2007) a népesség 5%-a	1 726 778 fő a felnőtt népesség 17%- a	3 474 731 fő a 14 éven felüli népesség 40%-a	901 545 fő a felnőtt népesség 11%-a

Ami az önkéntesség tevékenységi területét illeti, 1993-ban az önkéntesek munkavégzése az egyházi-vallási tevékenységekhez, a kultúrához és a szociális szférához kapcsolódott. 2004-ben ehhez hasonlóan (lásd: 7. ábra) az egyházi-vallási tevékenységek szerepeltek az első helyen, amelyet a szabadidősport, az egészségügyi ellátás, szociális tevékenység, valamint a kulturális terület és a környezet-és természetvédelem követett.

¹¹ Czakó Ágnes - Harsányi László - Kuti Éva – Vajda Ágnes (1995): *Lakossági adományok és önkéntes munka*, Budapest, Központi Statisztikai Hivatal. illetve Czike Klára – Kuti Éva (2005): *Lakossági adományok és önkéntes tevékenységek, Gyorsjelentés a 2004-es felmérés eredményeiről*, Budapest, Önkéntes Központ Alapítvány.

¹² Bartal Anna Mária (2009): *Önkéntesek és nem-önkéntesek jellemzői a 2008. évi Európai érték vizsgálat tükrében*, <http://www.volunteermotivation.hu/show/62>.

7. ábra: A középiskolás és a felnőtt népesség által a nonprofit szervezetek és egyházak számára végzett önkéntes tevékenység havi időráfordításának nagysága a támogatott szervezet tevékenységi területe szerint, óra¹³

Tevékenységi terület	Középiskolás korúak	Felnőtt népesség	Összesen
Kultúra, művészetek, hagyományörzés	20 807	1 413 727	1 434 534
Egyházi, vallási tevékenység	68 750	2 880 673	2 949 423
Sport, pihenés, szabadidős tevékenységek	65 831	2 390 233	2 456 064
Oktatás, tudományos kutatás	11 473	848 592	860 065
Egészségügyi ellátás, szociális gondoskodás	29 795	1 417 195	1 446 990
Állampolgári jogok védelme, kisebbségvédelem	–	203 302	203 302
Közbiztonság védelme, polgárőrség, tűzoltás, bűnmegelőzés	–	715 370	715 370
Környezet- és állatvédelem	47 900	954 453	1 002 353
Gazdaságfejlesztés, munkahelyteremtés	–	34 731	34 731
Településfejlesztés, regionális fejlesztés	–	759 121	759 121
Nemzetközi kapcsolatok	2 312	13 939	16 251
Határon túli magyarok támogatása	2 312	346 217	348 529
Szakmai, gazdasági, munkavállalói, munkáltatói érdekvédelem	–	150 676	150 676
Politikai tevékenység	–	291 039	291 039
<i>Összesen</i>	249 180	12 419 268	12 668 448

A KAI Consulting Kft. 2010. évi online felmérése azonban némiképp megcáfolja a fentebbi adatokat. A 2004-es kutatással szemben az egyházhoz kötődő tevékenységek nem jellemzőek a felmérésükben szereplő válaszadókra. Ennek oka valószínűleg az, hogy a válaszadók között többségben vannak az önkéntes centrumokhoz, központokhoz kötődő megkérdezettek, nem reprezentatív a kutatás. Előkelő helyen szerepel azonban az önkéntesség tevékenységi területei között a korábbi kutatások eredményeihez hasonlóan e felmérés adatai szerint is az egészségügy, a kultúra, a sport és az oktatás területe, valamint a környezet- és természetvédelem területe.

8. ábra: Önkéntes tevékenység jellege (több válasz is lehetséges volt),¹⁴

Válaszok	Esetszám	Százalék
Egészségügyi ellátás, szociális gondoskodás	323	17,06%
Kultúra, művészetek, hagyományörzés	295	15,58%
Sport, pihenés, szabadidős tevékenységek	248	13,10%
Oktatás, tudományos kutatás	224	11,83%
Környezet- és állatvédelem	206	10,88%
Egyházi, vallási tevékenység	120	6,34%
Határon túli magyarok támogatása	74	3,91%
Nincs válasz	65	3,43%
Nemzetközi kapcsolatok, EU	64	3,38%
Állampolgári jogok védelme, kisebbségvédelem	59	3,12%
Településfejlesztés, regionális fejlesztés	57	3,01%
Szakmai, gazdasági, munkavállalói és munkáltatói érdekképviselet	39	2,06%
Közbiztonság védelme, polgárőrség, tűzoltás, bűnmegelőzés, áldozatvédelem	34	1,80%
Gazdaságfejlesztés, munkahelyteremtés, regionális fejlesztés	29	1,53%
Politikai tevékenység	28	1,48%
Egyéb	28	1,48%

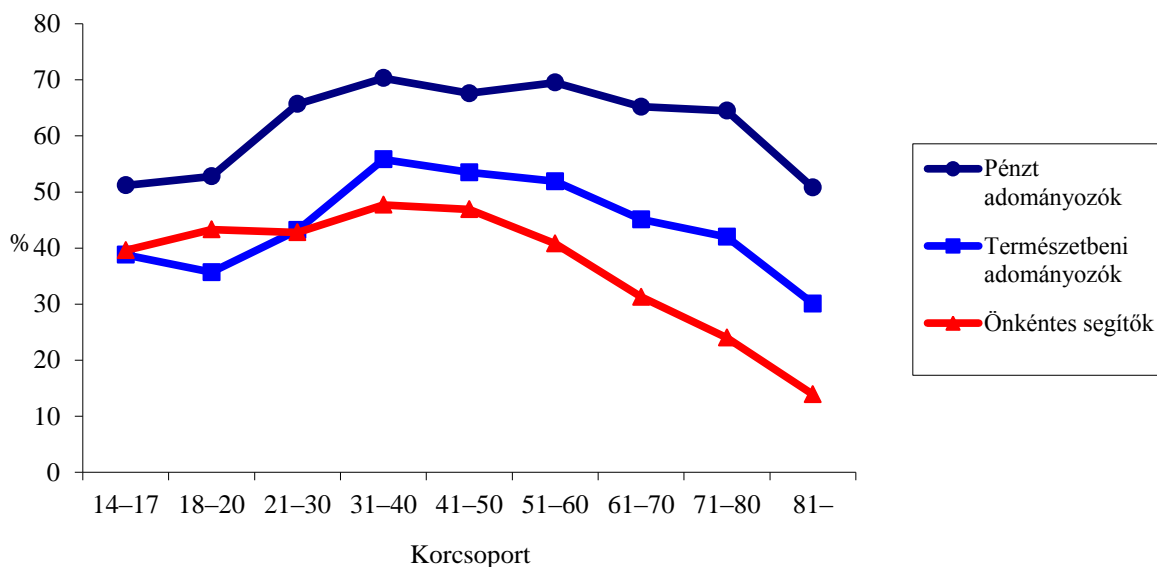
Érdekes eredményeket találhatunk, ha az önkéntesek életkori, demográfiai adatait vizsgáljuk a 2004-ben, Czike Klára és Kuti Éva által készített felmérés alapján. Az önkéntes tevékenységekben részt vevők aránya a tizenéveseknél átlag körüli, 18-tól 50 éves korig átlag fölötti, majd az 51–60 éveseknél ismét visszatér az átlagos szintre, hogy utána aztán igen meredeken csökkenjen. A fiatalok átlag körüli önkéntessége figyelemre méltó, különösen annak ismeretében, hogy jelen stratégia készítésekor a közoktatás a hatályos jogszabályok alapján nem ösztönzi kellőképpen az ilyen tevékenységeket (egy-két középiskolai kezdeményezés lehetőségétől eltekintve.) Az idősebb korosztály

¹³ Czike Klára – Kuti Éva (2005): *Lakossági adományok és önkéntes tevékenységek - Gyorsjelentés a 2004-es felmérés eredményeiről*, Önkéntes Központ Alapítvány – Nonprofit Kutatócsoport, Budapest.

¹⁴ Czike Klára – Szabóné Ivánku Zsuzsanna (2010): *Online kutatás az önkéntességről a lakosság körében*, KAI Consulting Kft – Önkéntes Központ Alapítvány

önkéntességének alacsony volta szembeűnő, és feltehetően az ösztönzők hiányára vezethető vissza, illetve az időskorhoz kapcsolódó társadalmi attitűdök hatásához. Pedig a társadalomhoz a munka világán kívüli kapcsolódási lehetőségről van szó, amely lehetővé tenné a még magukat aktívnak érző és továbbra is a társadalomban vállalható tevékenységek lehetőségeit kereső idősök kapcsolati hálójának erősítését.

9. ábra: Az adományozók és az önkéntes segítők arányának alakulása életkor szerint¹⁵



10. ábra: A tipikus magyar önkéntes társadalom statisztikai jellemzői az 1993-as és 2004-es önkéntes munka felmérések alapján¹⁶

Társadalomstatisztikai jellemzők	1993	2004
Nem	főként férfi	főként férfi
Életkor	21-50	31-50
Családi állapot	Házas	házas vagy hajadon/nőtlen
Gyermekek száma	leginkább 2-3	leginkább 1-3
Iskolai végzettség	Felsőfokú	középiskolai, felsőfokú
Foglalkozás	vezető, beosztott értelmiségi	beosztott értelmiségi
Település	község, főváros	község, főváros
Vallásosság	minden harmadik önkéntes	minden második önkéntes

A fentiekben a demográfiai jellemzők mentén leírt különbségek természetesen nem függetlenek a megkérdezettek társadalmi státuszától, hiszen az életkor, a lakóhely és a családi viszonyok gyakran igen komoly pozicionális különbségekkel járnak együtt.

¹⁵ Czike Klára – Kuti Éva (2005): *Lakossági adományok és önkéntes tevékenységek - Gyorsjelentés a 2004-es felmérés eredményeiről*, Önkéntes Központ Alapítvány – Nonprofit Kutatócsoport, Budapest.

¹⁶ Czakó – Harsányi – Kuti - Vajda (1995) illetve Czike – Kuti (2005) ill. Bartal Anna Mária (2009) alapján

11. ábra: Az adományozók és önkéntes segítők aránya iskolázottság és társadalmi státus szerint ¹⁷

Iskolázottság, társadalmi státus	Pénzt adományozók aránya a 14 éves és idősebb népesség %-ában	Természetben	Önkéntes segítők
<i>Iskolai végzettség</i>			
8 általánosnál kevesebb	44,4	30,5	24,0
8 általános	56,0	36,5	31,3
Szaktanácsadó	63,2	45,2	39,5
Középiskola	75,2	56,8	46,2
Főiskola, egyetem	81,4	64,6	53,9
<i>Foglalkozási csoport (nyugdíjasok, munkanélküliek esetében az utolsó munkahely szerint)</i>			
Önálló vállalkozó	78,2	57,9	49,1
Diplomás szellemi foglalkozású alkalmazott	81,6	65,6	57,0
Nem diplomás szellemi foglalkozású alkalm.	78,1	60,9	45,0
Fizikai foglalkozású alkalmazott	59,8	41,1	33,2
Nincs és nem is volt munkahelye	53,5	37,8	42,8
<i>Jelenlegi gazdasági aktivitás</i>			
Aktív kereső	74,6	54,2	47,4
Munkanélküli	48,2	39,4	35,6
Nyugdíjas	62,1	43,5	30,2
GYES-en, GYED-en van	62,1	49,1	37,3
Tanuló	56,1	39,5	44,5
Háztartásbeli	65,8	45,4	44,8
Egyéb eltartott	43,4	41,6	30,8
<i>Együtt</i>	65,2	47,3	39,6

Az iskolázottsági szint az önkéntes tevékenység kiemelkedően fontos meghatározója. Ezt a megállapítást a 7. ábra adatai is megerősítik. Az adományozók és az önkéntes segítők aránya együtt növekszik az iskolázottsággal, és a főiskolát, egyetemet végzettek körében kiugróan magas értékeket mutat. Ennek megfelelően természetesen a *foglalkozási csoportok* szerinti vizsgálat is a diplomás szellemi foglalkozásúak átlagosnál sokkal nagyobb áldozatvállalási hajlandóságát mutatja.

¹⁷ Czike Klára – Kuti Éva (2005): *Lakossági adományok és önkéntes tevékenységek - Gyorsjelentés a 2004-es felmérés eredményeiről*, Önkéntes Központ Alapítvány – Nonprofit Kutatócsoport, Budapest.

II. SWOT ANALÍZIS

Erősségek	Gyengeségek
<p>Az önkéntes tevékenységet a TÁMOP program keretében már pályázati kiírások is támogatják.</p> <p>Az Új Széchenyi Tervben külön intézkedés támogatja az önkéntesség infrastruktúrájának hazai fejlesztését a 2007–2013-as finanszírozási időszakban.</p> <p>Országos szinten kiépített Önkéntes Centrumok segítik az önkéntesség terjesztését.</p> <p>A közérdekű önkéntes tevékenységet a 2005. évi LXXXVIII. tv. szabályozza.</p> <p>Magas az önkéntesek aránya az egyházi és szociális területen végezhető tevékenységek körében.</p> <p>A kormányoldal nagy hangsúlyt fektet az önkéntességgel kapcsolatos civil ötletekre, ez növeli a mindenkori együttműködés határfokát, jó példaként járul hozzá a két szféra közötti kapcsolatok erősítéséhez.</p> <p>A Nemzeti Önkéntes Stratégia támpontokat és iránymutatást ad más háttérágazatok számára.</p> <p>A stratégia euro-konform, figyelembe veszi az európai uniós iránymutató dokumentumokat és épít azokra.</p> <p>Egyre többen értik és helyén kezelik az önkéntesek és önkéntesség fogalmát.</p> <p>Befogadó és együttműködő kormányzati attitűd.</p> <p>Általános és növekvő érdeklődés figyelhető meg a lakosság részéről az önkéntesség iránt.</p> <p>A szeniorok jelentős erőforrással rendelkeznek és egyre többen fedezik fel közülük az önkéntes tevékenységben rejlő lehetőségeket és kapcsolódnak különböző programokhoz.</p> <p>Folyamatos információszolgáltatás és szakmai támogatás biztosított az önkéntesség kapcsán a megyei Önkéntes Centrumok munkája révén.</p> <p>A média egyre intenzívebben számol be az önkéntesség területéhez tartozó hírekről és eseményekről.</p> <p>Az önkéntesség támogatási témaként szerepel a hazai és uniós forrásokban, sok helyen horizontális témaként, illetve előnyt jelentő elemként jelenik meg.</p> <p>Egyre több hazai vállalat fordít figyelmet a vállalati felelősségvállalás fejlesztésére és ezen belül a</p>	<p>Az önkéntesség magasan iskolázott, jó anyagi helyzetben, széles társadalmi kapcsolatokkal rendelkező rétegeknél jellemző.</p> <p>Az önkéntesség sokak számára csupán ingyen munkát jelent.</p> <p>Nincs rendszeres kutatás a magyar önkéntesség fejlődéséről.</p> <p>A társadalom számára kevés az információ az önkéntesség előnyeiről, jelentőségéről és a bekapcsolódás lehetőségéről.</p> <p>Viszonylag kevés vállalatnál integráns része a társadalmi felelősségvállalásnak (CSR) az önkéntes programok szervezése. Szinte csak a budapesti székhelyű nagyvállalatok részvétele jellemző.</p> <p>Nincs átfogó támogató rendszer az önkéntes programokat támogató szakmai szervezetek (önkéntes centrumok / pontok) munkájának hosszú távú fenntartása érdekében.</p> <p>A fogadó szervezetek túlnyomó többsége még mindig nem készült fel az önkéntesek megfelelő fogadására és megtartására.</p> <p>Az önkormányzatok nem számolnak az önkéntesség társadalmi értékével és az abban rejlő lehetőségekkel, ezzel párhuzamosan szinte semmilyen támogatást nem biztosítanak az önkéntes programok szervezői és azok segítői számára.</p> <p>Az intézményi szféra nem eléggé nyitott és befogadó az önkéntesekkel való együttműködésre, ezért számos közfeladat ellátása kapcsán az önkéntesek nem kaphatnak szerepet, vagy munkájuk szervezése nem kellően hatékony.</p> <p>Nem rendelkezünk rendszeresen időközönként, reprezentatív körben gyűjtött adatokkal.</p> <p>Szenior önkéntesek bevonására kevés program létezik.</p> <p>A munkanélküliek viszonylag kevés esetben kapcsolódnak be a munkakeresési időszak alatt önkéntes tevékenység végzésébe. Nincs rendszerszerű önkéntes integrációs program, tartósan munkanélküliek és hátrányos helyzetű emberek számára.</p> <p>Az önkéntes programok akadálymentesítése sok esetben nem megoldott.</p> <p>Kevés szervezetnél figyelhető meg a stratégiai gondolkodás az önkéntes programokra vonatkozóan.</p> <p>Katasztrófahelyzeteknél az önkéntesek bevonásának nincs kialakult szakmai protokollja, ezért sok esetben a segíteni vágyók csak spontán módon tudnak a kármegelőzési vagy elhárítási munkákba bekapcsolódni, vagy bizonyos helyzetekben el sem jutnak a helyszínre.</p> <p>Sok esetben a szociális és egészségügyi intézményekben a kliensek és a befogadó szervezet munkatársai bizalmatlanok az önkéntesekkel.</p>

<p>vállalati önkéntes programok megvalósítására.</p> <p>Létrejött az ÖTLET Program, mely fiatal és negyvenöt év feletti munkakeresők számára biztosított hosszú távú önkéntes szolgálat lehetőséget.</p> <p>Az állami szociális, művelődési, oktatási, egészségügyi intézményekben önkéntesek alkalmazása elindult.</p> <p>Az önkéntességről való tudás szélesítése érdekében képzések, kutatások finanszírozása, egyetemi, középiskolai kurzusok beindítása valósult meg egyes helyeken.</p> <p>Önkéntesség elismertetésére számos országos, megyei és helyi díj létezik. Maguk a szervezetek is komolyan veszik az önkéntesek munkájának elismerését, mely révén láthatóan nő az önkéntes tevékenység presztízse.</p> <p>A szakmai önéletrajzban előnyt jelent az önkéntes tapasztalat felmutatása.</p> <p>Egyre több szervezet működik a Köt. hatálya alatt és alakítja át önkéntes programját annak kívánalmi alapján.</p> <p>A kliensek egyre inkább elfogadják és „normálisnak” tartják az önkéntesek megjelenését az intézményekben.</p>	
<p>Lehetőségek</p>	<p>Veszélyek</p>
<p>Az önkéntességről való tudás szélesítése képzésekkel, kutatások finanszírozásával, egyetemi kurzusok beindításával.</p> <p>A jövőben számos szociális intézmény bővíti szolgáltatásainak körét önkéntesek bevonásával.</p> <p>Az önkéntesség hozzájárulhat a munkanélküliek munkaerő-piaci reintegrációjához.</p> <p>Innovatív vállalati önkéntes programok és üzleti-civil partnerségek jelennek meg.</p> <p>A határokon átnyúló önkéntes tevékenységek támogatása révén az önkéntesség hozzájárulhat a határon túl élő magyarság identitásának, kultúrájának, nyelvének megőrzéséhez és ápolásához.</p> <p>A közszférában dolgozók számára a „Köztisztviselők önkéntes napjának” megszervezése.</p>	<p>Az Önkéntesség Évének lezárását követően bizonytalan, hogy a továbbiakban milyen módon folytatódik az önkéntesség társadalom felé történő kommunikációja.</p> <p>A közösségi szolgálat a közoktatásban „kötelező önkéntességként” jelenhet meg, amely jelentősen árt a valódi önkéntes tevékenység imázsának.</p> <p>Az önkéntesség társadalmi fontosságának üzenete nem jut el az állami fenntartású intézményekbe, csak az ingyenes munkát, a laikusságot, vagy az alkalmazottak konkurenciáját látják a lehetőségben. Az önkéntes státusz nem fog különbözni egy közmunkás státuszától (csupán támogatott munkalehetőség, és nem hozzáadott érték termelésére szolgáló eszköz).</p> <p>A fogadó szervezetek a fizetett munkaerőt esetenként önkéntesekkel kívánják kiváltani.</p> <p>Megfelelő felkészítés nélkül a pedagógusok nem lesznek képesek a tanulók körében népszerűsíteni az önkéntes tevékenység valódi értékeit.</p> <p>Az ÖTLET program finanszírozásának megszűnésével nem lesz az országban lehetőség hosszú távú önkéntes lehetőség a pályakezdő fiatalok számára.</p>

<p>Alacsonyabb társadalmi státuszú állampolgárok bevonása az önkéntességbe a szociális ellátórendszeren keresztül meghirdetett lehetőségek segítségével.</p>	<p>A megfelelő pénzügyi támogatások nélkül az önkéntesség kialakult hazai infrastruktúrája elhalhat, valamint a fogadó szervezetek és intézmények sem tudják hosszú távon működtetni önkéntes programjaikat.</p>
<p>Az állami fenntartású szociális, művelődési, oktatási intézményekben önkéntesek alkalmazásának ösztönzése.</p>	<p>A vállalati szféra bekapcsolódása az önkéntes programok megvalósításába elmarad az elvárható szinttől.</p>
	<p>Reprezentatív kutatások nélkül nem rendelkezünk információkkal a hazai önkéntesség helyzetéről, nem lehet meghatározni a szükséges fejlődési irányokat és az ezek mentén kialakított célokat.</p>

III. A NEMZETI ÖNKÉNTES STRATÉGIA ÁLTALÁNOS CÉLJAI

A stratégia célja, hogy a magyar állampolgárok körében felhívja a figyelmet a társadalmi felelősségvállalás és azon belül az önkéntesség európai és magyar jelentőségére, továbbá lehetőségére. Azt a pozitív üzenetet hordozza, hogy az önkéntes tevékenységek végzése az egyén, a csoport és a társadalom szintjén is előnyös minden szereplő számára, így kívánatos lenne az önkéntes tevékenységek számának a növekedése.

Kiemelkedően fontos, hogy az önkéntes tevékenység az egész társadalmi és gazdasági életet behálózza, ezért a stratégia fogódzókat és iránymutatást kíván adni más háttérágazatok (pl. szociális és jótékonyági tevékenységek, érdekvédelem, egészségügy prevenció, sport, környezet- és természetvédelem) számára. A stratégia kiter az önkéntesség társadalmi kohéziót erősítő, állampolgárokat aktivizáló aspektusaira, különösen az önkéntesség szerepére a vállalati magatartás fejlesztésében, a képzési rendszerben betöltött szerepére, a jogi szabályozás felülvizsgálatának szükségességére, a támogatási programok fejlesztésére és az önkéntes aktivitás elismerésére.

Szükséges a stratégia kereteit, céljait és eszközrendszerét a „nemzetköziesedés” objektív folyamataihoz igazítani, mert a nemzetközi önkéntes tevékenységbe való fokozatos bekapcsolódás a hazai önkéntes tevékenységeket új minőséggel ruházhatná fel, a hazai és nemzetközi presztízsének emelését, a magyar fiatalság nevelésének és tapasztalatainak gazdagítását szolgálja.

Jelen stratégia épít az önkéntesség témájában korábban született stratégiai jellegű munkákra, kutatásokra és jelentésekre, valamint a támogatott programok révén összegyűlt tapasztalatokra. Figyelembe veszi az Európai Unió önkéntességre vonatkozó Tanácsi Következtetéseiben foglalt sarokpontokat, illetve az Európai Bizottság Közleményében megfogalmazott alapelveket. Mindemellert más ágazatokban már elkészített stratégiákhoz is (Idősügyi Nemzeti Stratégia, Nemzeti Ifjúsági Stratégia, Közoktatás-fejlesztési Stratégia) kíván kapcsolódni, oszthatva azt a szemléletet, mely szerint a stratégiákban szükséges más szakterülettel is kapcsolódási pontokat találni, láncolatba fűzve ezzel az egyes feladatelemeket.

E tapasztalatokra és ismeretekre támaszkodva fogalmaz meg javaslatokat a következő 9 évre.

1. Az önkéntesség kultúrájának fejlesztése és attitűdfejlesztés

Az attitűdfejlesztésre vonatkozó általános cél, hogy a stratégia által meghatározott időszak végére, vagyis 2020-ra Magyarország felzárkózzon azon EU-s országok mezőnyébe, ahol az egyének bevonása az önkéntesség kultúrájába már korai életkortól megkezdődik, és ezáltal az élethosszig tartó önkéntesség kultúrája erősödhet meg.

A felzárkózást nem csak a nyugat-európai gyakorlattól való leszakadás teszi szükségessé. Valós veszéllyé válhat, hogy a jóléti társadalom szélére sodródott egyének még nehezebben lesznek képesek felzárkózni, továbbá a helyi közösségekben, társadalmi környezetben jelentkező problémákra sem tudunk választ adni, ezzel befolyásolva az ország megítélését és teljesítményét. Az önkéntességgel foglalkozó kutatások, tanulmányok hangsúlyozzák – és tapasztalatok igazolják –, hogy az önkéntesség a társadalomfejlesztési folyamat része, amelynek centrumába állítása a kutatások során bemutatott előnyök okán kiemelten értékes.

Szükséges egy olyan önkéntes kultúra megvalósulása, amely minden korosztály számára közvetíti a társadalmi felelősségvállalás, a közösségi szerepvállalás, továbbá a kompetenciakészségek elsajátításának fontosságát és lehetőséget adjon az azokban való részvételre.

Cél, hogy az önkéntességgel kapcsolatos negatív előítéletek 2020-ra a kutatások alapján érezhetően csökkenjenek, illetve annak érdekében, hogy ez a pozitív változás mérhetővé váljék, szükséges, hogy a közbeszédben egyre több információ álljon rendelkezésre az önkéntesség hasznosságáról, és egyben lehetőség legyen a tevékenységekhez való állampolgári bekapcsolódásokra.

2. Speciális célcsoportok bevonásának támogatása

A Magyarországról szóló önkéntességi kutatások alapján hazánkban észlelhető, hogy az önkéntes tevékenységet végző személyek korcsoporti megoszlásában aránytalanságok tapasztalhatóak. Ahogyan azt az Önkéntesség Európai Éve is deklarálja, az önkéntes munkában valamennyi társadalmi csoport részt vehet, nem kötődik korosztályhoz, társadalmi státuszhoz, ezért szükséges, hogy ezen csoportok között több, generációk között átívelő önkéntes program születhessen meg.

Alapvetően három korcsoport különböztethető meg az önkéntes tevékenységet végző állampolgárok között: a fiatal korosztály, a felnőtt korosztály, az idősödő és idős generáció. A speciális csoportok (pl. kisgyermeket nevelő anyák visszatérése a munkaerőpiacra) számára – akiknek bevonása kiemelten fontos – elengedhetetlen, hogy a korosztályuknak és státuszuknak megfelelő speciális programokkal legyenek bevonhatóak az önkéntes tevékenységekbe.

Figyelembe véve az 1980-as évektől csökkenő születési számokat, jelen stratégia cselekvési tervének utolsó éveiben várhatóan még több idős korú személy fogja alkotni a magyar társadalmat. Szükséges cél tehát, hogy ehhez a megváltozott korcsoportokhoz illeszkedjen az önkéntes kínálat is. Kiemelt jelentőséget kell szánni azon nyugdíjas korúak bevonásának, akik rossz egészségügyi állapotban, elszigetelten élnek, ezért szükségük lenne több, gyakoribb társas érintkezésre.

A cél megvalósítása érdekében szükséges, hogy olyan hosszútávú önkéntes programok valósuljanak meg, amelyek minden korosztály számára lehetőséget biztosítanak arra, hogy olyan képességeiknek megfelelő önkéntes tevékenységben vehessenek részt, ahol megfelelő felkészítést kaphatnak.

3. A hátrányos helyzetű csoportok integrációjának elősegítése, a társadalmi kohéziót erősítő önkéntesség fejlesztése

Összhangban a magasabb arányú foglalkoztatás céljával, kiemelve a munkanélküliek, alacsony iskolázottságúak, illetve kisebbségi csoportok tagjainak bevonása az önkéntes tevékenységekbe Magyarországon.

Az önkéntes tevékenység elősegítheti új ismeretségek, barátságok kialakulását, hozzájárulhat egy szélesebb kapcsolati tőke kialakításához, csökkentheti az előítéletek kialakulásának lehetőségét, elősegítheti az önismeret fejlődését, új kihívásokat, gyakorlati tudást, új munkahely megszerzésének lehetőségét, jövedelmet, a munka világához való hosszú távú kapcsolódást jelenthet.

Kutatások igazolják, hogy az önkéntes tevékenység segít integrálni, illetve reintegrálni a társadalom szélére sodródott egyéneket a munkaerőpiacra. Az önkéntes tevékenységgel szereshető munkatapasztalat révén olyan egyének számára is megnyílnak a munka világa, akik a hagyományos felzárkóztató programok segítségével korábban nem tudtak elhelyezkedni.

Azonban nem szabad az önkéntes tevékenység jelentőségét túlbecsülni a munkaerőpiaci foglalkoztatás terén. Szükséges a tartósan munkanélküliek számára az önkéntes tevékenység végzésével egyidejűleg, a készségek fejlesztésére irányuló képzéseket indítani.

A hátrányos helyzetű, esetleg tartósan munkanélküli rétegek az önkéntes tevékenység végzése révén együttműködést, kooperációkészséget is tanulnak, mely révén nagyobb eséllyel térhetnek vissza a munkaerőpiacra, illetve képessé válnak ott eredményesebben helytállni.

A társadalom akkor jár a legjobban, ha minden munkaképes állampolgára aktívan jelen van a munkaerőpiacon, mert ez az egyének anyagi függetlenségének záloga, ami előfeltétele a társadalmi jólétnek, továbbá a magas foglalkoztatottsággal elkerülhető az egyének és a települések elszegényedése. A kutatásokból kiderül, hogy az anyagi helyzet javulásával az önkéntességre vállalkozók száma is nő, azaz a tehetősebb állampolgárok inkább rászánják magukat a segítségre, mint az egyébként a segítségre jobban rászoruló társaik.

Az önkéntes tevékenység révén az egyén tehát gazdagíthatja emberi kapcsolatait, az így végzett tevékenység erősíti az egyének társadalmi részvételét, hozzájárul a társadalmi kohézió erősödéséhez, illetve nyitottságra, mások elfogadására tanít.

A cél, hogy a stratégia olyan pályázati forrásokat biztosítson, amely lehetőséget teremthet arra, hogy a hátrányos helyzetű csoportok az önkéntes tevékenység által ismét aktív tagjává válhassanak a magyar társadalomnak.

IV. A NEMZETI ÖNKÉNTES STRATÉGIA HORIZONTÁLIS CÉLKITŰZÉSEI PRIORITÁSONKÉNT

1. Az önkéntességre nevelő, ösztönző rendszer kialakítása

A felnövekvő generációknak minél korábban lehetőséget kell teremteni a társadalmi részvételre. Fontos az oktatási ágazatban elindult kezdeményezések megerősítése és kiterjesztése minél több intézményre, hogy lehetőség szerint minimalizálni lehessen azok számát, akik úgy kerülnek ki az oktatási rendszerből, hogy semmilyen tapasztalatot nem szereztek önkéntes tevékenység végzésével kapcsolatosan.

A stratégia üdvözli a közoktatásban bevezetésre kerülő, érettségi előfeltételeként megállapított 50 óra közösségi szolgálatot, azonban mind az I. fejezetben, mind jelen cél kapcsán fel kívánja hívni a figyelmet az önkéntes tevékenység tartalmi különbségeire.

Szintén üdvözli azt a szándékot, amely a felsőoktatás kreditrendszerében lehetőséget nyújtana az önkéntes tevékenység elismertetésére.

Különösen fontosak ezek a kezdeményezések, hiszen a szociális érzékenység fejlesztése az ifjúság körében kiható életük további részére, továbbá segíthet kialakítani saját értékrendjüket.

Ezekkel az oktatási kezdeményezésekkel lehetőség nyílik arra, hogy 2020-ig egy olyan generáció nőjön fel, amely már tapasztalatot szerzett az önkéntességről, ismeri értékeit és a későbbiekben is fogékony lesz az ilyen jellegű programokba való bekapcsolódásra. Mindennek érdekében a cél az, hogy azok a mentorok/pedagógusok, akik a fiatal generációkkal ismertetik meg az önkéntességet, rendelkezzenek megfelelő felkészültséggel és háttértudással, így munkájuk hatékonysága maximális lehet, és valódi sikereket érhetnek el. Kiemelt fontosságú annak a tudásbázisnak a folyamatos fejlesztése, amely lehetőséget teremt megismerni azokat a jó gyakorlatokat, amelyek segítségével az önkéntesség iránt érdeklődők felismerhetik az önkéntes tevékenység végzésének előnyeit, továbbá amely révén a mentorok megismerhetik azokat a jó módszereket, amelyekkel hatékonyabbá tehető az önkéntesség iránti érdeklődés. Ennek érdekében a legfontosabb intézkedés az, hogy a pedagógusok továbbképzéseik során ismereteket szerezhessenek az önkéntes tevékenységről és szervezésének sikeres módjáról.

2. Az önkéntesek felkészültségének fejlesztése

A fiatalok és a felzárkóztatásra szoruló társadalmi rétegek tekintetében kiemelten fontos a felkészültség és fejlesztés erősítése, hiszen általában a képesség és információ hiánya okozza az önkéntességgel kapcsolatos negatív asszociációkat. Ugyanakkor szükséges lenne az önkénteseket fogadó szervezeteknél tudatosítani működésük során, hogy miként, mikor érdemes önkénteseket alkalmazni, hogyan lehet megtartani őket annak érdekében, hogy az önkéntesek ne csak ad hoc módon kapcsolódjanak a szervezethez, hanem kötődés alakuljon ki bennük a szervezet irányába.

A felkészítést segítő pályázatok kiírásával törekedni kell arra az állapotra, mely alapján az önkéntesek megfelelő képzést/felkészítést kapnak az önkéntes tevékenységükhöz, és amelynek segítségével később hatékonyabban helyezkedhetnek el a munkaerőpiacon.

3. Fogadó szervezetek és intézmények bekapcsolása

Az önkéntesek állami intézményekbe történő integrációja kiemelt fontosságú cél. Nem csak amiatt, mert ezekben az intézményekben számos problémára lehet gyógyírt találni az önkéntesség által (pl. nővérhiány a kórházakban – nem a szakmai, hanem az egyéb kisegítő, lélekápoló tevékenységek átengedésével), hanem azért is, mert ezekben az intézményekben olyan attitűdváltozást lehetne elérni, amely a kormányzati munka más területein már korábban is célként fogalmazódott meg (pl. horizontális politikák integrációjának hogyanja az állami szektorban).

A jelenlegi szociális és egészségügyi intézményrendszer nem elég rugalmas, illetve nincs felkészítve arra, hogy megfelelő kompetenciákkal rendelkezve fogadni, irányítani, koordinálni tudja az önkénteseket. Szükséges lépéseket tenni annak érdekében, hogy az intézmények dolgozóinak, vezetőinek, ezen fogadó szervezeteknek lehetőségük legyen az önkéntes programokba történő bekapcsolódásra. Mivel az önkéntesek szociális intézményekbe történő integrálásával a helyi intézmények a helyi lakosság szociális igényeit jóval szélesebb körben tudják kielégíteni, kiemelten fontos, hogy a jövőben minél több szociális intézmény tudja bővíteni szolgáltatásainak körét önkéntesek bevonásával. Mindeközben azonban fel kell hívni arra a fogadó szervezetek figyelmét, hogy az önkéntes munkát végzőkkel nem helyettesíthetik a fizetett munkaerőt, továbbá nem pótolható általa a kötelező alapfeladat ellátása. Az önkéntességet koordináló rendszer tervezése során szükséges, hogy egy lokális szintig terjedő, összehangolt rendszer

alakuljon ki. Ez lehet a garancia arra, hogy a párhuzamos és esetenként pazarló, illetve a szükségletekhez nem megfelelően igazodó önkormányzati ellátásokat kiszűrje, illetve, hogy az igényekhez minél teljesebb mértékben igazodjék.

Fontos, hogy az önkéntes tevékenység kultúráját évtizedek óta alakító országos civil és egyházi szervezetek is fogadószerként részt tudjanak vállalni akár az önkéntesség elterjesztésében.

Mindahhoz azonban, hogy új intézmények is fogadó szervezetként tudjanak bekapcsolódni az önkéntes tevékenységekbe, meg kell velük ismertetni azokat a már bevált módszereket és tapasztalatokat, amelyet más – már sikeresen működő – fogadó intézményeknél jó gyakorlatként beváltak.

Célunk, hogy bővüljön az önkéntesek által végezhető tevékenységek köre (az egészségügyi és szociális terület mellett az oktatás, sport, környezet- és természetvédelem, kisebbségvédelem területén is), a szervezeten belül az önkénteseknek legyen koordinátora, a szervezetek integrálják az önkéntes menedzsmentet, mint munkamódszert.

Mind ezt természetesen csak alapos előkészítés után, pályázatok kiírásával lehet elérni, plusz forrásokat, plusz munkaerőt rendelve ezeknek a feladatoknak az elvégzéséhez.

4. Önkéntességet támogató jogszabályi környezet kialakítása

Szükséges az önkéntesség hatékony szabályozása érdekében a szélesebb nyilvánosság, az önkéntes tevékenységek szervezői, az állami költségvetés, a hazai és nemzetközi közösségek és maguknak az önkénteseknek az egymással sokszor ellentétes és versengő érdekeit figyelembe venni.

Cél egy olyan jogszabályi környezet kialakítása, amely az európai normáknak megfelelően, egy átfogó és középtávú szabályozást nyújt az önkéntesek és az önkénteseket fogadó szervezetek számára.

Kiemelten fontos ennek keretében, hogy elinduljon jelen évtizedben az a kodifikációs munka, amely révén az önkéntesség több más jogszabályban hangsúlyos elemként jelenhet meg.

Szükséges a kor szellemének megfelelően felülvizsgálni és kibővíteni a 2005 óta hatályos közérdekű önkéntes törvényt és az önkéntességgel foglalkozó szervezetek véleményét meghallgatva, az elmúlt 6 év tapasztalatai alapján módosítani a törvényt.

5. Támogató infrastruktúra fejlesztése

Az Önkéntesség Európai Évének egyik célkitűzése a támogató környezet mint a civil részvétel egyik támogatási eszközének kialakítása az EU-ban, valamint az önkéntes tevékenység előtt álló, meglévő akadályok felszámolása.

A valódi, mérhető siker eléréséhez közös gondolkodásra, a társadalom széles rétegeiben szemléletváltásra van szükség. Cél, hogy az önkéntességgel kapcsolatos releváns ismeret a társadalom minél szélesebb köréhez juthasson el a hazai intézményi infrastruktúra elemeit is felhasználva. Szükséges a hazai és külföldi jó gyakorlatok áttekintése és indokolt esetben adaptációjuk elősegítése. Különösen fontos lehet a fogadó szervezetek, így a vállalatok, önkormányzatok, állami és önkormányzati intézmények, civil szervezetek részére egy olyan támogató közeg kialakítása, amely elősegíti az önkéntes tevékenységgel szembeni nyitott és tudatosabb szervezeti magatartás kialakulását.

Az önkéntesség eszméjének széles körben való elterjedésének elősegítése érdekében szükség lenne olyan, a jelenlegi államigazgatási folyamatokba illesztett eljárásokra, melyek során a munkatársak az egyes intézkedések, a hazai, illetve egyéb források felhasználása során az önkéntesség elvének, az abban rejlő lehetőségek figyelembevételével végeznek előzetes hatáselemzést, alakítják ki javaslataikat és végzik értékelő tevékenységüket.

Szükséges az európai év kezdeményezései nyomán létrejött hazai önkéntes-hálózat/megyei önkéntes centrumok megtartása, fejlesztése, továbbá azoknak a korábban – foglalkoztatáspolitikai szempontból is – hasznos programoknak az újratekintése, amelyek a korábbi tapasztalatok alapján is hozzájárulhatnak a fiatal pályakezdeők elhelyezkedési mutatóinak javításához, vagy a tartósan munkanélküliek visszavezetéséhez a munkaerőpiacra (lásd: ÖTLET program). Megfontolandó egy – Németországban már bevált – támogató és jutalmazó rendszer bevezetése is, amely elismeri a hosszú ideje, rendszeresen önkénteskedő személyek munkáját.

6. Szektorok együttműködésének támogatása

A 2011-es európai év egyik célkitűzése, hogy erősödjön az együttműködés a civil társadalom és más ágazatok között. Ennek érdekében erősíteni kell a civil, közigazgatási, egyházi és vállalati szektor bevonását az önkéntesség menedzselésébe, az önkéntes tevékenységet végző személyek delegálásának koordinálásába, továbbá olyan megállapodásokra van szükség, amelyek ezeket az együttműködések hosszú távra alapozzák meg, és a kooperáció előnyeivel járulnak hozzá egy közös érték erősítéséhez.

Fontos cél a vállalati önkéntesség elősegítése, hiszen egy vállalat a vállalati önkéntességgel időt és know-how-t biztosít az egyes alkalmazottak vagy a teljes személyzet számára a társadalmi ügyekkel való foglalatosság érdekében. A vállalatok vállalati társadalmi felelősségvállalásaként (CSR) egyre népszerűbb a személyzet rendelkezésre bocsátása nonprofit célokra és/vagy nonprofit szervezetek számára.

Ezen együttműködésekől származó új módszertani ismeretek egymással történő megosztására van szükség annak érdekében, hogy jó gyakorlatként ez a fajta együttműködés a szervezetek között bővüljön 2020-ra. Ezeknek a jó gyakorlatoknak a közreadására és esetlegesen külföldi adaptációjára a stratégia a ciklus végéig pénzügyi források bevonását kívánja ösztökélni.

7. Adatok gyűjtése, kutatás (naprakészség biztosítása)

A tagállamok számára az európai év célkitűzései között is megfogalmazott egyik szükséges intézkedés, hogy az önkéntesség területén rendszeresen ismétlődő, átfogó kutatásokat szükséges végezni, és ezek eredményeit ismertetni kell a nyilvánossággal.

A különböző intézkedések eredményeire vonatkozó mérések elmaradása információs hiányt okoz a magyarországi önkéntesség területén. Adatok nélkül elképzelhetetlen, hogy világosan lássuk a magyarországi önkéntesség helyzetét, így olyan kutatásokra van szükség, amelyek rendszeres időközönként pontos képet adnak az önkéntesség egy-egy szegmensének változásairól. Ezek az információk segítenek a fejlesztendő területek beazonosításában, valamint fontos adatokkal szolgálhatnak más, a társadalmat célzó fejlesztési stratégiáknak.

Kiemelt szempont a hazai kutatások során, hogy olyan mérőszámokat és mutatókat alkalmazzanak, amelyek lehetővé teszik az EU tagállamokon belüli adatok összehasonlíthatóságát, jelenleg ugyanis a kutatásaink eredményei többnyire nem alkalmasak erre.

A stratégia azon kutatási módszert támogatja, amely (a KSH kutatási módszerével megegyezően) az önkéntesség fogalmát szűk értelemben kívánja használni és a méréseket ennek alapján végzi. A szűkebb értelmezés szerint csak a bejegyzett jogi státusszal rendelkező civil-nonprofit/egyházi szervezetek önkénteseiről készített felmérést veszi alapul és ezt kívánja kutatási módszerként támogatni. Mindez az adatok összehasonlíthatóságát, a tendenciák monitorozását és a közérthetőséget szolgálja.

A stratégia egyik célja, hogy ötévente átfogó, reprezentatív kutatás készüljön az önkéntességről annak érdekében, hogy megalapozottabban láthassuk a hazai önkéntesség korcsoportri megoszlását, a tevékenységek jellegét, idejét, az ad-hoc és már szervezeti kötődéssel rendelkező önkéntesek arányát.

8. Önkéntesség presztízsének emelése

A víziónk egy olyan Magyarország, amelyben az önkéntesség elismert és értékes tevékenységnek számít. Ahol mindenki hisz abban, hogy érdemes és képes tenni a közjóért, ami által Magyarország élhetőbb és szerethetőbb országgá válik. Az önkéntesek számának növekedése, az önkéntesség, mint társadalmi tevékenység erősödése hozzájárul a társadalom összetartó erejének növekedéséhez, a civil társadalom szerepének fejlődéséhez.

Szükség van arra, hogy azt a negatív társadalmi előítéletet megváltoztassuk, mely szerint az önkéntes tevékenység egy ingyenmunka, amelynek nincs pozitív hozadéka. A szemléletformálást elősegítheti a 2011-es Önkéntesség Európai Éve, melynek célja, hogy a társadalom figyelmét az önkéntesség előnyeire irányítsa, és ennek érdekében támogatja a társadalom minél szélesebb rétegeinek bevonását. 2011 során középpontba került az önkéntesség kiemelkedő szerepe egy demokratikusabb, gondoskodóbb és felelősebb társadalom létrehozásában.¹⁸

A szemléletformálás érdekében nagyon fontos cél, hogy a különböző szektorok egymással partneri viszonyt alakítsanak ki és a média bevonásával együtt népszerűsítsék és támogassák az önkéntességet az év lezárultát követően is. A Kormányzat részéről szükséges az önkéntesség szerepének és jelentőségének elismerése érdekében lépéseket

¹⁸ GHK (2010)

tenni, így évente elismeréssel díjazni azokat a szervezeteket, vállalatokat, egyéneket, akik az adott évben kiemelkedően és példamutatóan teljesítettek a szakterületen. Ezzel elérhető, hogy minden évben fókuszpontba kerüljön az önkéntesség mind a média, mind a kormányzat részéről.

V. AZ EREDMÉNYEK MÉRÉSE

A Stratégia egész időtartama alatt kiemelten fontos, hogy folyamatosan figyelemmel kísérjük a célterületre hatást gyakorló kormányzati és civil programokat, beavatkozási formákat. A jó gyakorlatok összegyűjtése a szakterülettel foglalkozó minisztérium(ok) feladata. Az egyes minisztériumok képviselői, egyéb kormányzati szereplők, illetve a civil, egyházi és vállalati szféra egyévente megrendezésre kerülő konferencián vitatják meg az elmúlt évben a területre vonatkozó programok működése során feltárt pozitív és negatív tapasztalatokat. Fontos tehát, hogy bár alapvetően a jó gyakorlatokra fókuszál ez a tapasztalatgyűjtés, ki kell térni azokra a programokra vagy programelemekre is, amelyek valamilyen oknál fogva nem működtek.

Fel kell mérni, hogy milyen releváns indikátorokra van szükség ahhoz, hogy a célprogramokat monitorozni lehessen. A Nemzeti Önkéntes Stratégia megvalósítása során szükséges a Központi Statisztikai Hivatal és/vagy független kutatóintézetek adatait gyűjteni és használni.

A stratégiában meghatározott feladatok monitorozását a célprogramok tervezésekor felállított szempontrendszer alapján lehet végrehajtani. A programok tervezésekor már meg kell állapítani a monitorozás során használni kívánt indikátorokat, jellemzőket és ezek alapján lehet eredménymutatókat felállítani. Az eredmények mellett fontos az esetleges hiányosságok okainak feltárása és részelemzése is, amelyek megkövetelik a szükséges intézkedések következetes végrehajtását.

Eredményességi mutatók 2020-ra

(bázisértékként a 2013. évi felmérések adatai szolgálnak)

A monitorozás eszköze

A felnőtt lakosság legalább 25%-a vegyen részt felkészült önkéntes programokban legalább egyszer	szervezetek nyilvántartásai alapján
A stratégia által lefedett időszak végére az önkéntes fogadó szervezetekről és intézményekről szóló naprakész adatbázis létrehozása és folyamatos frissítése	szervezetek központi regisztrációja
A legalább 50 fő önkéntest megmozgató programok, kezdeményezések 30%-a két vagy több szektor közötti együttműködés eredményeként valósul meg	Reprezentatív felmérés
A felnőtt lakosság 30%-a tisztában van az önkéntesség fogalmával és jelentőségével, pontosan meg tudja határozni/fel tudja ismerni az önkéntes tevékenységeket és azok értékét	Reprezentatív felmérés
Az önkéntesség területén összegyűjtött jó gyakorlatok (ideértve a vállalati programokat is) kiadása, publikálása legalább háromévente megvalósul	Szervezetek nyilvántartása alapján
Az önkéntes tevékenység által 20 %-kal több, korábban tartósan munkanélküli ember visszavezetése a munkaerőpiacra	Szervezetek nyilvántartásai alapján
A 200 legnagyobb hazai vállalat legalább fele részt vesz önkéntes tevékenységben.	Kérdőív
A 18 és 26 év közötti fiatalok önkéntes tevékenységben való részvétele 25 %-kal növekszik 2020-ig	Reprezentatív felmérés
A szenior korú önkéntesek aránya 50%-al növekszik az önkéntes programokban	Reprezentatív felmérés és a szervezetek nyilvántartásai alapján
A közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény módosítása a horizontális céloknak megfelelően megtörtént	Megvalósult / Részben valósult meg/ Nem valósult meg
Az Önkéntességért Díj megalapítása a Kormány részéről megtörtént, átadása évenként történik	Megvalósult / Részben valósult meg/ Nem valósult meg
Az önkéntesség elterjesztésében közreműködő megyei centrumok működése finanszírozási szempontból biztosított	Biztosított / Részben / Nem biztosított